עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"ב מהלכות שופר הל' ו טור א"ח סי' תקפט [וש"ע א"ח סי' תקפט סעי' א בהג"ה]:
נא ב טוש"ע א"ח סי' תקפט סעיף ח:
נב ג מיי' פ"ב מהלכות שופר הלכה א טוש"ע א"ח סי' תקצ סעיף א:
נג ד ה מיי' שם הל' ד טוש"ע א"ח שם סעיף ג:
נד ו מיי' שם טוש"ע א"ח שם סעיף ו:
ז [מיי' שם הלכה יג]:
נה ח מיי' פ"ח מהלכות תפלה הל' ט טוש"ע א"ח סי' קכד סעיף א וטור א"ח סי' תקצא:
ט [מיי' פ"ח מהל' שופר הל' א]:
נו י מיי' פ"ג מהלכות שופר הל' א טוש"ע א"ח סי' תקצ סעיף א:

רבינו חננאל

בקטן שהגיע לחינוך כר' יוחנן דאמר והוא בן עשר ובן י"א. ואין מעכבין אותן מלתקוע, ודייקינן הני מילי דיעבד אבל לכתחלה לא בקטן שלא הגיע לחינוך. אין מעכבין אותן מלתקוע ביום טוב ואפילו שלא להתלמד. [מתני'] סדר תקיעות שלש של שלש שלש. פירוש שלש תקיעות ובכל אחת שלש נמצאו כולן תשע. וקימא לן דאית לן לאורוכי בתרועות כל מה דבעי. וכך מנהג בכל ישראל. פירוש שלש יבבות. שלש תרועות זו אחר זו דבוקות. ושלשה שברים הן בניחותא ומעט הפסק בינתים. נמצא שיעור שלשה שברים יותר משלש יבבות. לפיכך אמר אביי בהא ודאי פליגי. והן תר"ת תר"ת תר"ת. שיעור תקיעה כג' תרועות. ואקשינן עלה והתניא שיעור תקיעה כתרועה. ופרקינן תנא דידן קא חשיב דכולהו באבי והכי קתני. שיעור שלש תקיעות כשלש תרועות. נמצא(ת) דכל תקיעה אחת כתרועה וליכא פלוגתא בינייהו. ותוב תנינן שיעור תרועה שלש יבבות והתניא שיעור תרועה שלש שברים, פי' יבבות זו אחר זו. שברים בניחותא והפסק ביניהן. אמר אביי בהא ודאי פליגי דכתיב יום תרועה ומתרגמינן יום יבבא, וכתיב באימיה דסיסרא בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא. וחלקו בבירור לשון הקודש מאי משמע ותיבב. ושואה רבנן להאי ותיבב כגון סימן. תנא דידן סבר ילולי ילילה אם סיסרא, והנא ברא סבר גנוחי גנוחה.

גמרא

[א]בקטן שהגיע לחינוך כאן בקטן שלא הגיע לחינוך: והמתעסק לא יצא: (א) [ב]הא תוקע לשיר יצא לימא מסייע ליה לרבא דאמר רבא [ג]התוקע לשיר יצא [ב]דלמא תוקע לשיר נמי מתעסק קרי ליה: והשומע מן המתעסק לא יצא: אבל השומע מן המשמיע לעצמו מאי יצא לימא תיהוי תיובתיה דרבי זירא [ג]דאמר ליה רבי זירא לשמעיה איכוון ותקע לי דלמא איידי דתנא רישא מתעסק תנא סיפא נמי מתעסק: **מתני'** [ד]סדר תקיעות שלש של שלש שלש [ה]שיעור תקיעה כשלש תרועות [ו]שיעור תרועה כשלש יבבות [ז]תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת [ח]מי שבירך ואחר כך נתמנה לו שופר תוקע ומריע ותוקע שלש פעמים כשם ששליח צבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב רבן גמליאל אומר [ה]שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתן: **גמ'** והתניא [ט]שיעור תקיעה כתרועה אמר אביי תנא דידן קא חשיב תקיעה דכולהו בבי ותרועות דכולהו בבי תנא ברא קא חשיב חד בבא ותו לא: שיעור תרועה כג' יבבות: והתניא [ו]שיעור תרועה כשלשה שברים אמר אביי בהא ודאי פליגי דכתיב [1]יום תרועה יהיה לכם ומתרגמינן יום יבבא יהא לכון וכתיב באימיה דסיסרא [2]בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא מר סבר גנוחי גנח ומר סבר ילולי יליל תנו רבנן [י]מנין שבשופר ת"ל [3]והעברת שופר תרועה אין לי אלא ביובל בראש השנה מנין תלמוד לומר בחדש השביעי שאין תלמוד לומר בחדש השביעי ומה תלמוד לומר בחדש השביעי שיהיו כל תרועות של חדש שביעי זה כזה [ז]ומנין שפשוטה לפניה ת"ל והעברת שופר תרועה ומנין שפשוטה לאחריה ת"ל תעבירו שופר ואין לי אלא ביובל בראש השנה מנין ת"ל בחדש השביעי

שאין

רש"י

קטן שהגיע לחינוך. מתעסקין בהן שילמדו וכל שכן שאין מעכבין: **מתעסק הוא דלא.** שאינו מתכוין לתקיעה ואפילו דלאו מצוה אלא מנבח נבוחי או שהיה נופח בשופר ועלתה בידו תקיעה אבל תוקע לשיר שמתכוין לתקיעה בעלמא יצא: **תנא סיפא נמי מתעסק.** ולעולם השומע מן המשמיע לעצמו שלא נתכוון להוציא את השומעין לא יצא: **מתני' סדר תקיעות שלש כו'.** אחת למלכיות ואחת לזכרונות ואחת לשופרות: **שלש של שלש שלש.** תקיעה ותרועה ותקיעה לכל אחת ואחת: **שלש יבבות.** שלש קולות בעלמא כל שהוא: **תקע בראשונה.** פשוטה שלפני התרועה תקע כדרכה: **ומשך בשניה.** תקיעה של אחר התרועה משך כשתים לצאת בה ידי שתים שהיה צריך לעשות זו (ב) פשוטה שלאחריה דמלכיות ופשוטה שלפניה דזכרונות: **אין בידו אלא אחת.** דפסוקי תקיעה אחת לשתים לא מפסקינן: **מי שבירך.** התפלל תפלת מוספין ובירך תשעה ברכות: **תוקע ומריע ותוקע שלש פעמים.** תוקע ומריע ותוקע בשביל מלכיות וכן בשביל זכרונות וכן בשביל שופרות: **גמ' תנא דידן קא חשיב דכולהו בבי.** והכי קאמר שיעור (ג) שלש תקיעות כשלש התרועות: **ותנא ברא קא חשיב דחדא בבא.** שיעור התקיעה כשיעור התרועה ותרוייהו חדא מילתא אמרי: **שברים.** ארוכים מיבבות: **אמר אביי בהא ודאי פליגי.** אע"ג דאוקימנא דרישא לא פליגי על כרחך בהא סיפא פליגי דלית לשנויי בה מידי והיינו פלוגתא: **דמתרגמינן.** תרועה יבבא ובאימיה דסיסרא כתיב נמי האי לישנא ותיבב: **מאן דאמר שברים סבר גנוחי גנח.** כאדם הגונח מלבו כדרך החולים שמאריכין בגניחותיהן: **ילולי יליל.** כאדם הבוכה ומקונן קולות קצרים סמוכין זה לזה:

שאין

תוספות

שיעור תרועה כשלש יבבות. פירש בקונטרס שלשה קולות בעלמא כל שהוא ולקמן (דף לד.) אמרינן דלתקין רבי אבהו בקסרי קשר"ק קש"ק קר"ק משום דמסופק בתרועה דקרא אי תרועה ממש מה שאנו קורין תרועה דהוא ילולי יליל או שברים דגנוחי גנח או שברים ותרועה שניהם צריך לתרועה דדלמא גנוחי גנח וילולי יליל וצריך ליזהר בשברים שלא יהא מאריך על כל אחד בפני עצמו כג' יבבות של שלשה קולות כל שהוא דאם כן נעשה תקיעה ולא שברים דהא שיעור תקיעה כתרועה ושיעור תרועה כג' יבבות ונראה שחייב אדם להאריך בתקיעה של קשר"ק יותר משל קש"ק ובשל קש"ק יותר משל קר"ק דהא שיעור תקיעה כתרועה וקשר"ק אנו עושים משום ספיקא דגנוח ויליל נמצא שצריך להאריך בתקיעות של קשר"ק כשיעור שלשה שברים וג' יבבות ובתקיעות של קש"ק כשיעור ג' שברים דהא עבדינן קש"ק משום ספיקא דגנוחי גנח ובתקיעות של קר"ק כשיעור תרועה שהוא ילולי יליל ומיהו אם מאריך בכל התקיעות כתקיעות קשר"ק אין לחוש דיכול להאריך כמו שירצה כדתנן ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת ומטעם זה נמי אין לחוש אם עשה ארבעה וחמשה שברים שהשברים במקום תרועה והוי לה תרועה אריכתא כמו שאנו מאריכין ביבבות וריב"א והר"י בן הר"ר מאיר מפרשים דיבבא היא שלש כחות של כל שהוא נמצאת תרועה תשע כחות ושיעור תקיעה כך היא ולפירושם אין לחוש אם מאריך קצת בשברים וצריך למשוך לתקיעה של קשר"ק לפירושם כשיעור ג' שברים ותשע כחות ומי שלא משך התקיעות כשיעור הזה ומשך קצת בשברים לא קיים מצוה לא כמר ולא כמר ורבינו חננאל פי' כפירוש הקונטרס ועכשיו נוהגין לתקוע בישיבה לאחר קריאת התורה שלשים קולות ג' קשר"ק וג' קש"ק וג' קר"ק ובתפלה תוקעין אמלכיות קשר"ק ואזכרונות קש"ק ואשופרות קר"ק ולפום סוגיא דכולה פירקין היה ראוי לתקוע בשעת תפלה אמלכיות קשר"ק קש"ק קר"ק וכן אזכרונות וכן אשופרות או לאחר תפלה כולהו אבל קודם תפלה לא אשכחן כדתנן מי שבירך ואח"כ נתמנה לו שופר אלא אשכחן בפרק קמא לעיל (דף טז.) למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב את השטן והיינו כדעבדינן ומיהו לכאורה נראה לתקוע בתפלה כמו כן אמלכיות זכרונות ושופרות קשר"ק קש"ק קר"ק אכל חד וחד כדי לצאת מספק דרבי אבהו ובערוך פי' שהיו עושין כן שפי' בערך ערב דהלין (ד) דמחמרי [ועבדי] שלשים כדיתבין ושלשים בלחש ושלשים על הסדר כנגד מאה פעיות דפעיא אימיה דסיסרא ואלין [עשרה] איגון כשגומרין כל התפלה קול תקיעה דיחידאי מיתבעי למיהוי [עשרה] תשר"ת תש"ת תר"ת והם מאה ועל מנהג שלנו היה תמיה ר"ת דקשר"ק של מלכיות וקש"ק דזכרונות וקר"ק דשופרות סותרין זה את זה דאי גנח ויליל כולהו בעי למיעבד קשר"ק ואי גנח לחוד כולהו בעי למיעבד קש"ק ואי יליל כולהו קר"ק והנהיג רבינו תם במקומינו לתקוע גם אזכרונות ואשופרות קשר"ק כמו במלכיות דהשתא נפיק מכל ספיקי וליכא אלא הפסק ובהכי סגי שלא לשנות המנהג ביותר דהא אמרינן שמע תשע תקיעות בט' שעות ביום יצא ונראה שיש קצת ליתן טעם על המנהג שלנו דסבר לה כמאן דאמר בסמוך אחת מדברי תורה ושתים מדברי סופרים וכיון שעשו בישיבה כל הספיקות של תורה ושל סופרים לא חשו לחזור ולעשות בשעת תפלה אלא ספיקא דאורייתא ובקדושת דאגן הסהר שעשה ר' שמשון ב"ר יונה כתיב נוי ארבעים קולות בהריענו והיינו כמנהגינו וכן בסדר רב עמרם אלא שכתב דבסוף מריע תרועה אחת בלא תקיעה וא"ת אהנך דישיבה היכי נפיק הא תניא בס"פ (דף לד:) תקיעות וברכות של ראש השנה ויום הכפורים מעכבות זו את זו אלמא בעידן צלותא בעי למיעבד לאו פירכא היא דאע"ג דמשמע מתוך פי' הקונטרס דאם בירך ולא תקע או תקע ולא בירך פירוש בירך מלכיות זכרונות ושופרות אי אפשר לומר כן דהתניא לקמן (שם) שתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין כשהוא הולך למקום שתוקעין ואין הולך למקום שמברכין ותנן מי שבירך ואח"כ נזדמנה לו שופר משמע שבלא שופר יכול לברך אלא תקיעות וברכות מעכבות זו את זו היינו שהתקיעות מעכבות זו את זו והברכות מעכבות זו את זו כשמברך מלכיות זכרונות ושופרות יברך שלשתן או לא יברך כלל וכן תקיעות שברים תרועות אם בקי בשלשתן יתקע ואם לאו לא יתקע וצריך לדקדק באותן שלשים קולות שאנו תוקעין בישיבה שכשמסיים השלשה קשרקי"ס ומתחיל הקשקי"ס או כשמסיים הקשקי"ס ומתחיל הקרקי"ס למה לי שתי תקיעות זו אחר זו ממה נפשך יפטר בתקיעה אחת דאי גנח ויליל הרי יצא בשלשה קשר"ק ואי גנח לחוד אותה תקיעה אחרונה של קשר"ק אחרון תעלה לו למנין קש"ק וכן אם יליל אותה תקיעה אחרונה של קש"ק אחרון תעלה לו למנין קר"ק ושמא כיון שעשו התקיעה לשם פשוטה שאחר התרועה לא רצו שתעלה לשם פשוטה שלפניה ומיהו אשכחן (ח) ומשך בשניה כשתים שהיתה עולה לשתים אי לאו משום דפסוקי תקיעה בתרתי לא מפסקינן:

נעבריה

מסורת הש"ס

א) כפי הגר"א מפרש"י חסרים פה תיבות הללו מתעסק הוא דלא יצא, ב) [לעיל כח.], ג) [לעיל כח:], ד) לעיל כז. [כח.], ה) [לקמן לד.], ו) [שם], ז) [לקמן לד: ד"ה תקיעות], ח) [לעיל כז. כח.].

תורה אור השלם

1. ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם: במדבר כט א
2. בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא בעד האשנב מדוע בשש רכבו לבוא מדוע אחרו פעמי מרכבותיו: שופטים ה כח
3. והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם: ויקרא כה ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' והמתעסק לא יצא מתעסק הוא דלא יצא הא תוקע: (ב) רש"י ד"ה ומשך בשניה כו' שהיה צריך לעשות זו אחר זו פשוטה שלאחריה: (ג) ד"ה תנא דידן כו' וה"ק שיעור השלש תקיעות כשיעור שלש התרועות: (ד) תוס' ד"ה שיעור וכו' שפי' בערך ערב דהלין דמחמירין ותוקעין שלשים כדיתבין:

גליון הש"ס

מתני' שיעור תרועה כשלש יבבות. אף דתרגום תרועה יבבא צ"ל דאין יבבא דמתני' כיבבא דתרגום ועיין מה דאמרינן לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד (חולין דף קלז ע"ב) והרא"ם בראשית א יא ד"ה לא דשא לשון עשב:

מוסף רש"י

איכוון ותקע לי. תתכוין לתקוע כשמי להוציאני ידי חובתי (לעיל כח:). תקע בראשונה. פשוטה שלפני תרועת המלכיות (לעיל כז.). ומשך בשניה. בפשוטה של אחריה, כשתים. ונתכוין לצאת בה אף ידי פשוטה שלפני תרועת הזכרונות שעתיד עליו לתקוע תוכף לו (שם). לפי שהיה צריך לתקוע כאן ב' תקיעות רצופות, אחת לפשוטה לאחריה דמלכיות ואחת לפשוטה לפניה דזכרונות (לעיל כז.). גונח. נאנק מחלה לבו (חמורה מו:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones